

Yazar/Author

Sebahattin KOÇ* Gamze ÖZMEN**

Makale Adı/Article Name

Kitlesele Göç Hareketlerinin Türkiye Ekonomisine Yansıması:
Mersin İli Örneği***

*The Impact of Mass Migration Movements on the Turkish Economy:
The Case of Mersin Province*

ÖZ

Göç olgusu, tarih boyunca bireylerin karşı karşıya kaldığı süreklilik arz eden bir süreç olarak, ülkeler açısından çeşitli ekonomik sonuçlar doğurmıştır. Bu çalışma, kitlesele göç hareketlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş ve kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Mersin ili örneğine odaklanmakta; bu bağlamda göçmenler tarafından kurulan işletmeler incelenmiştir. İlgili veriler Mersin Ticaret ve Sanayi Odası'ndan (MTSO) temin edilmiş ve bu veriler doğrultusunda çıkarımlarda bulunulmuştur. Elde edilen bulgular, kitlesele göçün Türkiye ekonomisi üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler ortaya koyduğunu göstermektedir. Mersin'de göçmenlerin kurduğu işletmelerin ticari faaliyetlere katkı sunduğu, ihracat hacmini artırdığı ve bu yolla ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İşletmelerin ihracat yaptığı ülkeler dikkate alındığında, göçmenlerin dış pazarlarla kurduğu ilişkilerin bu artışta belirleyici olduğu görülmektedir. Öte yandan, kayıt dışı istihdamın artması, yerel halkın iş bulma olanaklarını zorlaştırırken; göçmen sağlığı merkezlerinde yapılan personel alımları istihdamı destekleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, göçmenlere yönelik eğitim ve sağlık hizmetlerinin sunulması, kamu maliyesine ek yükler getirmiştir. Bu çerçevede, çalışma göçün ekonomik etkilerini çok boyutlu bir perspektifle ele almakta ve bölgesel düzeydeki yansımalarına ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kitlesele göç, enflasyon, ekonomik büyüme, istihdam, kamu maliyesi

ABSTRACT

The phenomenon of migration has been a continuous process that individuals have encountered throughout history, producing various economic consequences for countries. This study aims to reveal the effects of mass migration movements on the Turkish economy. A qualitative research method was adopted, and a comprehensive literature review was conducted. The study focuses on the case of Mersin province, examining businesses established by migrants in this context. Relevant data were obtained from the Mersin Chamber of Commerce and Industry (MTSO), and inferences were drawn based on this data. The findings indicate that mass migration has both positive and negative economic impacts on the Turkish economy. It was concluded that migrant-founded businesses in Mersin contributed to commercial activities, increased export volume, and thereby positively influenced economic growth. Considering the countries to which these businesses export, it is observed that the relationships migrants have established with foreign markets have been a determining factor in this increase. On the other hand, the rise in informal employment has made it more difficult for the local population to find jobs, while the recruitment of personnel in migrant health centers has emerged as a factor supporting employment. In addition, the provision of education and healthcare services to migrants has placed an additional burden on public finances. In this context, the study approaches the economic effects of migration from a multidimensional perspective and sheds light on its regional implications.

Keywords: Mass migration, inflation, economic growth, employment, public finance

* Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, skoc@beu.edu.tr

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Bitlis Eren Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Acil Durum Ve Afet Yönetimi ABD, gmkndmr@icloud.com

*** Bu çalışma 02/09/2024 tarihinde Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Acil Durum Ve Afet Yönetimi ABD'da tamamlanan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Extended Abstract

Migration refers to the movement of individuals or communities from their place of residence to a different location. Individuals may migrate for various reasons, including economic, social, cultural, political, and natural factors. Migration movements have significant consequences for both the countries of origin and the host countries. As one of the countries hosting the largest number of migrants, Turkey serves as an important case for analyzing the impacts of migration on host nations. Turkey has historically been a destination for continuous migration, and Mersin is among the provinces most frequently preferred by migrants. This study aims to examine the impact of mass migration movements on the Turkish economy. Given that a significant portion of migrants in Turkey have settled in Mersin, this study examines the economic effects of mass migration in Turkey by focusing on the case of Mersin. The study consists of two main sections. The first section explains the concept of migration and discusses migration flows to Turkey within a historical context. The second section analyzes the effects of mass migration movements on the Turkish economy under four key dimensions: economic growth, inflation, employment, and public finance.

Turkey has experienced significant mass migrations not only during the Ottoman Empire but also throughout the Republican period. Between 1922 and 1938, 384,000 people migrated from Greece; between 1923 and 1945, 800,000 people arrived from the Balkans; and between 1933 and 1945, another 800,000 migrated from Germany. Additionally, in 1988, 51,542 people arrived from Iraq; in 1989, 345,000 migrated from Bulgaria; and following the First Gulf War in 1991, 467,489 more people came from Iraq. Between 1992 and 1998, 20,000 people migrated from Bosnia, while 17,746 people arrived from Kosovo in 1999 due to conflicts in the region. In 2001, 10,500 people migrated from Macedonia to Turkey.

Turkey was also significantly impacted by the Syrian civil war that began in 2011, leading to a large influx of Syrian refugees. By 2023, the number of Syrians under temporary protection in Turkey had reached 3,214,780. Additionally, migration flows toward Turkey intensified following the 2022 Russia-Ukraine crisis.

This study seeks to answer the question: "What impact do mass migration movements have on economic growth, inflation, employment, and public finance in Turkey?" A qualitative research method was employed, and an extensive literature review was conducted. Data on foreign-partnered firms established in Mersin were obtained through the Mersin Chamber of Commerce and Industry (MTSO). As a country that has historically received migration, Turkey continues to host a significant number of migrants. According to data published by the Revenue Administration (GİB) at the end of 2023, the number of Syrians under temporary protection in Turkey was 3,214,780. The provinces with the highest Syrian populations under temporary protection include Istanbul (529,403), Gaziantep (426,051), Şanlıurfa (300,057), Hatay (282,976), Adana (233,785), Mersin (223,158), Bursa (170,136), İzmir (123,952), Konya (119,664), and Kahramanmaraş (89,633).

Examining the distribution of migrants who arrived in Turkey in 2023 reveals that Istanbul received the highest share of migration at 29.2%. Antalya ranked second with 9.5%, followed by Ankara at 6.5%, Mersin at 4.9%, and Bursa at 4.4%. In Mersin, where this study was conducted, the number of foreign nationals who migrated to the province in 2023 was 13,598. The study's findings indicate that mass migration movements have had a significant economic impact on Turkey. In Mersin, which has hosted large-scale migration, businesses established by migrant investors have positively influenced commercial activities. During the Republican era, Turkey experienced mass migration from Greece, the Balkans, Germany, Iraq, Bulgaria, Bosnia, Kosovo, and North Macedonia. Among these countries, Germany, Iraq, Syria, Russia, Ukraine, Greece, Bulgaria, and Kosovo have established joint ventures with Turkish partners in Mersin. Notably, Syria leads with 2,543 joint ventures, making it the most represented country in this regard. Following the outbreak of civil war and conflict in Syria in April 2011, a significant number of Syrians migrated to Turkey. By 2023, the number of Syrians under temporary protection had reached 3,411,029. In Mersin, only three Syria-affiliated businesses were established before 2011, whereas 2,540 were founded after that year. This trend suggests that the mass migration of Syrians post-2011 has contributed to commercial activities in Turkey.

Since 1988, three major mass migration movements from Iraq to Turkey have taken place. In Mersin, there are 229 Iraq-affiliated businesses, only two of which were established before 1988, while 227 were founded after that year. Considering this data, it can be inferred that Iraqis who migrated to Turkey through mass migration movements after 1988 have contributed to commercial activities in the country.

Between 1933 and 1945, Turkey hosted 800,000 people who migrated from Germany. In Mersin, all 48 Germany-affiliated businesses were established after this migration period. Considering this, it can be concluded that the mass migration from Germany contributed to commercial activities in the region. Germany was the top destination for Turkey's exports in December 2023. The total value of exports to Germany reached 1.679 billion dollars. This export activity has contributed to the inflow of foreign currency, helping to stimulate the economy and, consequently, supporting economic growth.

Following the Russia-Ukraine crisis in 2022, migration movements from both Russia and Ukraine to Turkey occurred. In Mersin, there are 140 Russia-affiliated businesses and 20 Ukraine-affiliated businesses. Of the 140 Russia-affiliated businesses in Mersin, 10 were established before 2022, while 130 were founded after 2022. Likewise, of the 20 Ukraine-affiliated businesses in Mersin, 2 were established before 2022, and 18 were established after that year. Considering this, it can be concluded that the mass migration from Russia and Ukraine has contributed to commercial activities in the region.

There are a total of 12 businesses with partnerships from Greece, Bulgaria, and Kosovo, all of which were established after 2014. Although the number of these businesses is small, it is believed that they have contributed to commercial activities in the region.

Considering the export volume of businesses based in Mersin, it is believed that migrants have increased the external export volume due to their ability to establish secure connections with foreign markets. Taking this into account, it can be said that migrants have contributed to economic growth. The increasing population of migrants in Turkey, particularly in Mersin, has led to a higher demand for basic consumer goods, which, in turn, has caused inflation to rise. Rental prices in Mersin have also increased. Based on this, it can be concluded that mass migration has contributed to inflation. Due to migrants accepting lower wages compared to the local population, locals have struggled to find employment. As a result, employment has been negatively affected. Expenditures have been made for migrants who have settled in Turkey as a result of mass migration. In particular, significant financial burdens have been incurred in the fields of education and health, which has added additional pressure to public finances. To maximize the positive effects of mass migration on the national economy, migrants should be directed to appropriate sectors according to their skills. Additionally, to prevent potential issues arising from the increasing migrant population, correct policies and strategies should be implemented.

Giriş

İnsanlar yaşamlarını sürdürdükleri yerlerle derin bağlar kurmaktadır. Bireyler ve topluluklar göç hareketleriyle yaşamlarını sürdürdükleri yerlerden gönüllü veya zorunlu olarak başka yerlere yerleşebilmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015: 9). Göç hareketi, tarih boyunca insanların devamlı karşı karşıya kaldığı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gönüllü veya zorunlu olarak gerçekleşen göç hareketleri pek çok farklı nedene bağlı olarak yaşanmaktadır.

Yaşam standartlarını iyileştirme ve rahat bir hayat sürdürme isteği, savaşlar, iç karışıklıklar ve doğal afetler bireyleri göç etmeye yöneltmektedir. Bireyler göç ederken çoğunlukla yaşadıkları ülkeden daha gelişmiş bir ülkeyi tercih etmektedirler. Bunun yanı sıra yaşadıkları ülkedeki iş imkânları ve sonucunda aldıkları ücretten memnun olmayan bireyler, makul koşullarda çalışabileceklerini düşündükleri ülkelere göç etmektedirler (Aktel ve Kaygısız, 2018: 581).

Ekonomik, sosyokültürel, siyasi ve doğal nedenlere bağlı olarak gerçekleşen kitlesel göç hareketleri göç veren (kaynak) ülke ve göç alan (hedef) ülkeleri bazı açılardan etkilemektedir. Bu hareketler bazen ülkeler için olumlu etkiler yaratsa da gerçekleşen nüfus hareketleri bazı ülkeleri olumsuz da etkileyebilmektedir. Özellikle göç hareketlerinin hedefi olan ülkelerde nüfus artışına bağlı olarak konut yetersizliği yaşanmakta ve bununla birlikte konut kiralarda artış meydana

gelebilmektedir. Göç alan ülkenin bireylere temel hizmetleri sağlayabilmesi açısından bazı alanlarda yatırım yapması gerekmekte ve bu durum kamu harcamalarını artırabilmektedir. Göçmenlerin düşük ücretlerle kayıt dışı çalıştırılması sonucunda ülkede istihdam sorunu ortaya çıkmakta ve yerli halk iş bulmakta zorlanabilmektedir. Ancak kitlesel göç hareketleri her zaman ülke ekonomisini olumsuz etkilemeyip alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde uzun vadede ülke ekonomisine etkisinin pozitif olabileceği görülmektedir.

Pek çok nedene bağlı olarak göç eğilimi gösteren bireylerin tarih boyunca tercih ettiği ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. Türkiye'nin tarih boyunca bireysel ve kitlesel göç akınlarına ev sahipliği yapmasının en önemli nedenlerinden biri coğrafi konumudur (Karataş ve Ayyıldız, 2021: 479). Anadolu coğrafyası, Osmanlı imparatorluğu döneminde ve akabinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti tarihinde de önemli göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır. Cumhuriyet döneminde Yunanistan, Balkanlar, Almanya, Irak, Bulgaristan, Bosna, Kosova, Makedonya, Rusya, Ukrayna, Suriye ve başka coğrafyalardan gelen göçmenlere ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, özellikle 2011 Arap Baharı sonrasında Suriye kaynaklı göç hareketlerinin hedefi olmuş ve bu kitlesel göç hareketinin etkileri pek çok alanda kendini göstermiştir.

Ortadoğu'da yaşanan iç karışıklıklar bütün Ortadoğu'yu ekonomik anlamada etkileyerek ülkelerin ithalat miktarını azaltırken; bu karışıklıklar neticesinde Türkiye'nin de Ortadoğu ülkelerine olan ihracatı azalmıştır. Bununla birlikte enerji fiyatlarındaki dalgalanmaların ithalat maliyetini artırmasıyla Türkiye'nin dış ticaret dengesi açık vermiştir. Türkiye'nin net ihracatında düşüş meydana gelmiş, ödemeler dengesi ve cari işlemler dengesi açık vermiştir. Net ihracatın azalması üretimi azaltmış buna bağlı olarak işsizlik oranında artış meydana gelmiştir. GSYH'de azalış olmamış fakat bir artış da gözlenmemiştir (Altunç vd., 2017: 202-203).

Bireyler ve kitlelerin göç kararı vermesinin arkasında ekonomik, sosyo-kültürel, siyasal ve doğal pek çok nedenin yer almasının yanı sıra bireyler veya kitlelerin göç etmeye zorlandığı durumlar da yaşanmıştır. Farklı gerekçelerle meydana gelen bireysel veya kitlesel göç hareketleri, göç olgusuyla ilgili çalışmaların yapılmasına zemin hazırlamıştır. Farklı sebeplere bağlı olarak gerçekleşen göç hareketlerinin çeşitli etkiler yaratmasına bağlı olarak göçler pek çok disiplin için araştırma konusu olmuştur. Kitlesel göç hareketlerinin ekonomik yansımaları ile ilgili özellikle 2011 yılı sonrasında çok sayıda önemli çalışmalar yapılmıştır.

Friedberg (2001), kitlesel göçün İsrail işgücü piyasasına etkisini incelediği çalışmada göçün yerel sonuçlar açısından hiçbir olumsuz etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Hercowitz ve Yashiv (2001), Kitlesel göç konusunda makroekonomik bir deney yaptıkları çalışmada göçün yerli istihdam üzerindeki olumsuz etkilerinin varıştan bir yıl sonra ortaya çıktığı sonucuna ulaşmışlardır. Bettin ve Zazzaro (2012), göçmen dövizlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ile yerel finans sektörünün gelişimi arasındaki ilişkiyi 1991-2005 yılları arasında gelişmekte olan 66 ülke ile araştırdıkları çalışmada OLS analizi kullanmış, göçmen işçi dövizlerinin ekonomik büyüme ve yerel finans sektörünün gelişimine olumlu etki yaptığı sonucuna ulaşmışlardır. Boubtane vd. (2013), göç hareketlerinin göç alan ülkedeki ekonomik büyüme ve işsizlik üzerindeki etkisini PANEL VAR yöntemini kullanarak araştırdıkları çalışmada göç hareketlerinin göç alan ülkede GSYİH üzerindeki etkisinin olumlu, işsizlik üzerindeki etkisinin olumsuz olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Demirtaş ve Çakırca (2019) Türkiye'de uluslararası göçün dış ticaret üzerindeki etkisini panel veri yöntemi kullanarak araştırdıkları çalışmada 2013- 2016 yılları arasında Türkiye'nin farklı ülkelerden almış olduğu uluslararası göçün Türkiye'nin o ülkelerle yaptığı dış ticareti pozitif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Ergün (2022), Türkiye'de göç ve işsizlik arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada göçmen sayısı ve işsizlik arasındaki ilişkiyi bulmak için nedensellik analizi yapmıştır. Nedensellik testinden elde ettiği sonuçlara göre göçmen sayısındaki artış ve azalışların işsizlik oranındaki artışlar ve azalışların nedeni olduğu sonucuna ulaşmıştır. İşcan ve Demirel (2021), Göçün gelişmiş ülkelerde ekonomik büyüme ve istihdam üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Analiz sonucunda göç düzeyindeki %1'lik bir artışın GSYH'yi %0.43 oranında artırdığı, yani ekonomik büyümeyi pozitif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Öte yandan göç

düzeyindeki %1’lik artışın, işsizliği %0.53 oranında azalttığı yani işsizlik üzerinde negatif etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kaya ve Aydın (2021), Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine etkisini incelediği çalışmada, Suriyeli mültecilerin işsizliği artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Meçik ve Koyuncu (2020), Türkiye’de göç hareketlerinin ekonomik büyüme ile ilişkisini Toda-Yamamoto nedensellik testiyle analiz ederek göçlerin ekonomik büyümeye neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Gülbahar (2020), dış göçün makroekonomik etkilerini Türkiye örneği üzerinden araştırdığı çalışmasında göçlerin Türkiye’de GSYH üzerindeki etkisinin pozitif, enflasyon üzerindeki etkisinin negatif olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada kitlesel göç hareketlerinin Türkiye ekonomisine etkisi Mersin ili özelinde ele alınmıştır. Özellikle son yıllarda göç, göçmen ve bunların ülke ekonomisine olan olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde durulmuştur.

1. Göç Olgusu

Göç olgusunun farklı kaynaklarda çeşitli tanımları bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) tanımına göre göç ‘‘Ekonomik, toplumsal ve siyasi sebeplere bağlı olarak bireylerin ya da toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi’’ olarak tanımlanmıştır (TDK, 2024). Genel olarak göç ‘‘bireylerin ekonomik, sosyo-kültürel, politik, dini ya da bunlardan farklı dış etkenler nedeniyle geçici süreli veya kalıcı olarak yaşadıkları yerlerden ayrılarak başka bir yere yerleşmeleridir (Günay vd., 2017: 38). Afetleri meydana geliş biçimlerine göre doğal ve insan kaynaklı afetler olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. AFAD’a göre göçler insan kaynaklı bir sosyal afet olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2023).

Tarihsel süreçte pek çok bireysel veya kitlesel göçe şahit olunmuştur. Göç hareketleri ülke sınırları, coğrafi yapı ve gelişmişlik üzerinde birtakım değişiklikler meydana getirmiştir. Bu durum göç hareketlerini besleyerek dünya üzerinde döngüsel bir göç hareketliliğini doğurmuştur (Kemal, 2019: 19). Göçlerin kimi zamanlarda bireylerin veya kitlelerin kendi istekleriyle kimi zamanlarda da zorunlu olarak gerçekleştiği bilinmektedir. Zorunlu veya isteğe bağlı göç hareketleri; ekonomik, sosyokültürel, siyasal ve doğal pek çok nedene bağlı olarak gerçekleşebilmektedir. Göç hareketleri farklı şekillerde ve farklı sebeplere gerçekleşse de göç hareketlerine ortam hazırlayan beş genel eğilim bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır (Castles ve Miller, 2009: 1):

1. Göç hareketlerinin küreselleşmesi: Gün geçtikçe daha fazla ülke göç hareketlerine aynı zaman diliminde maruz kalmaktadır. Bu durum göç hareketlerine küresel bir boyut kazandırmaktadır.
2. Göç hareketlerinin hız kazanması: Günümüzde göç hareketleri dünya genelinde daha büyük bir hacme sahip olmuş ve buna bağlı olarak hükümet politikalarının önemi artmıştır.
3. Göç hareketlerinin farklılaşması: Göç hareketleri ülkeler açısından emek göçü, mültecilik veya kalıcı yerleşen gibi tek tip olmayıp eş zamanlı olarak bunların hepsini kapsayabilmektedir.
4. Göç hareketlerinin kadınsallaşması: Son yıllarda dünya genelinde göç eden kadınların sayısında artış meydana gelmiştir.
5. Göç hareketlerinin siyasallaşması: Ülkeler arasındaki siyasi ilişkiler göç hareketlerini etkileyebilirken ülkeler arasındaki siyasi ilişkiler de göç hareketlerinden etkilenebilmektedir.

Tarihteki ilk büyük kitlesel göç hareketinin M.S. 350 yıllarında Çin egemenliğinden kurtulma arzusuyla Avrupa’ya yapılan kavimler göçü olduğu bilinmektedir. Göç hareketleri sanayi devrimi ile birlikte çeşitlenerek artış göstermiştir (Ünal ve Gedik, 2022: 55). 20. yüzyılda yaşanan İkinci Dünya Savaşı da pek çok bireyi göç etmek zorunda bırakmıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra savaştan önceki düzenini elde etmeyi arzulayan bazı Avrupa ülkeleri, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler aracılığıyla işgücü açığını kapatmayı hedeflemiş ve 1954 yılından 1970’lere kadar Yunanistan, İspanya ve Türkiye’den işçi almıştır (Günay vd., 2017: 40). 1970-2001 yılları

arasındaki döneme bakıldığında bir yılı aşkın süredir kendi ülkesi dışında yaşayanların sayısının 175 milyon olduğu karşımıza çıkmaktadır (Alagöz Özger, 2020: 20). Kısa zamanda ortaya çıkan kitlemel göç hareketleri, kaynak ve hedef ülkelerde ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel alanda birbiriyle ilişkili pek çok sorun meydana getirmektedir. (Tuncel ve Ekici, 2019: 52).

1.1. Göç Hareketlerinin Nedenleri

Göç olgusunun nedenleri konusunda ortak bir görüş olmasa da göç olgusunu genel kabul görmüş ekonomik, sosyo-kültürel, siyasal ve doğal nedenler etrafında açıklamak mümkündür (Aktaş, 2021: 29).

Bireylerin gelir dağılımındaki eşitsizlik ve mevcut istihdam sorunları göçlerin ekonomik nedenleri olarak sayılabilmektedir. Çünkü bireyler daha iyi iş imkânına sahip olma ve daha yüksek gelir elde etme arzusuyla göç etmektedirler (Çelik, 2022:17). Bireylerin hayatlarını sürdürdüğü yerlerin gelişmelerden uzak kalması, işsizlik, doğal kaynakların yokluğu gibi nedenler insanların göç etmesine yol açan ekonomik faktörlerdir. Sanayinin gelişmesiyle birlikte bireyler sanayinin geliştiğı bölgelere doğru göç etmiş ve etmeye devam etmektedirler. Tarımda makineleşmeye geçilmesiyle işçi gücüne ihtiyacın azalması, miras sebebiyle toprakların bölünmesi de bireyleri göçe iten ekonomik nedenler arasında sayılabilir. Doğal kaynakların yetersiz olduğı bölgelerdeki bireyler bu kaynakların yoğun olduğı yerlere hem çalışmak hem de yaşam standartlarını iyileştirmek amacıyla göç etmektedirler (Durgun, 2022: 54).

Bireyler göç kararı verirken kendilerinin ve ailelerinin geleceğı için ekonomik gelişmişliğin yanında, sosyo-kültürel anlamda da daha gelişmiş olan ülkeleri seçmektedirler (Erkmen, 2021: 13). Göçlerin sosyokültürel nedenlerine baktığımızda ilk sırada eğitim karşımıza çıkmaktadır (Tamer, 2020: 2812). Bireyler daha iyi şartlarda eğitim alabilmek amacıyla eğitim imkânlarının daha iyi olduğı yerlere göç etmektedirler. Bir diğere neden olarak dini inanışlar karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar inandığı dinin vecibelerini serbestçe yerine getirmek ve dinlerini özgürce yaşayabilmek için dini inanışlarına daha uygun yerlere göç etmek isteyebilmektedirler. (Mutlu, 2022:19). Bazı toplumların örf, adet ve törelerine bağılı olarak ortaya çıkan kan davası, aile içi veya aileler arası anlaşmazlıklar gibi durumlar da insanları göçe sürüklemektedir.

Sosyal ve kültürel yapının toplumdan topluma değışmesi nedeniyle toplumların göç etmesine neden olan sosyokültürel etkenler de toplumlar arasında farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir.

Bu nedenler dışında bireyler, siyasal nedenlere bağılı olarak göç edebilmektedir. Savaşlar, insanlara yapılan zulümler, insanların siyasal haklardan yoksun bırakılması, siyasal özgürlüklerin kısıtlanması, yolsuzluk ve hukuksuzluğun yaygınlaşması siyasal faktörler arasında sayılabilmektedir (Koç, 2022: 21-22). Siyasal faktörlere bağılı olarak gerçekleşen göçler, etnik ve dini gruplaşmalar sonucu bireylerin tehdit unsuru olarak algıladıkları farklı gruplara karşı güç göstergesi ve bu sürecin ortaya çıkardığı çatışmalar sonucunda meydana gelmektedir. Farklı gruplar arasındaki fikir ayrılıkları insanlar arasında gergin bir ortam oluşturarak şiddet olaylarını artırabilmektedir. Buna bağılı olarak kitlemel göç hareketleri meydana gelebilmektedir (Aktaş, 2021: 38).

İnsanlar, şiddetli depremler, sel, heyelan, erozyon, çığ, küresel iklim değışikliğine bağılı olarak görülen ekstrem hava olayları, kuraklık, aşırı çölleşme, ve birçok doğal kaynaklı olay sebebiyle göç etmektedirler. Doğal afetlere bağılı olarak yapılan göç hareketleri genellikle zorunlu kitlemel göçlerdir. Doğal afetlerle karşılaşan bireyler, korunmasızlık karşısında göç etmekten başka çare bulamamakta ve bu insanlar göç etmek zorunda kalmaktadırlar (Efe, 2019: 35).

1.2. Göç Hareketlerinin Ekonomik Etkileri

Türkiye dünya ülkeleri arasında en fazla göçmene ev sahipliğı yapan ülkelerden biridir. Göç hareketleri ülkeleri çeşitli açılardan etkilemektedir. Özellikle Arap Baharı sonrası yaşanan göç hareketi sonucunda Türkiye, ekonomik olarak önemli ölçüde etkilenmiştir (Mutlu, 2022:36). Göç hareketlerine Türkiye ekonomisine olumlu ve olumsuz şekillerde yansımıştır. Arap Baharı sonrası

Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin Türkiye ekonomisine olumlu ve olumsuz etkileri Tablo 1.1'de verilmiştir.

Tablo 1.1. Arap Baharı Sonrası Türkiye'ye Göç Eden Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri

Olumlu etkileri	Olumsuz Etkileri
Suriyeli iş insanları Türkiye'ye çeşitli yatırımlar yapmaktadırlar.	Mülteci krizi sonucunda ortaya mali bir yük çıkmaktadır. Dolayısıyla bu maliyetler genel bütçenin yükü artmaktadır.
Suriyeliler aracılığıyla Türkiye'ye giren yabancı sermaye artış göstermektedir.	Nüfusun artmasıyla birlikte konut talebi artmakta, buna bağlı olarak konut kiralarda da artış meydana gelmektedir.
Tüccarların ticari bağlantılar kurmalarına olanak vererek Türkiye mallarını Ortadoğu'nun pazarlarına ulaştırmalarını sağlamaktadır.	Enflasyon artmaktadır.
Tüketimin artmakta ve ekonomik hareketlilik sağlanmaktadır.	Suriyeli esnaf ile yerli esnaf arasında haksız rekabet ortamı meydana gelmektedir.
İllerin ticaret potansiyeli artmaktadır.	Kayıt dışı işletme sayısında artış yaşanmaktadır.
İşgücünün artmasıyla yatırımcılar avantaj elde etmektedir.	Kayıt dışı işletmelerin artmasına bağlı olarak vergi kayıpları yaşanmaktadır.
Suriyelilerin açtığı işletmeler üretim faaliyetlerini olumlu etkilemektedir.	İşsizlik oranlarında artış meydana gelmektedir.

Kaynak: Kukoğlu, 2019: 82.

Kitlesel göç hareketlerinin Türkiye'de ekonomik büyümeye olumlu ve olumsuz etkileri mevcuttur. Ekonomik büyümeye olumsuz etkiler şu şekilde sıralanabilir;

- Kitlesel göçlere ev sahipliği yapan ülkeler bazı maliyetleri yüklenmek zorunda kalmaktadırlar (Özgüler, 2018: 85).
- Mülteciler aracılığıyla ülkeye giren sıcak para ilk etapta ülke ekonomisinde hareketliliğe yol açarak piyasayı canlandırmış ve satış miktarını artırmış olsa da mal ve hizmet fiyatları da bu duruma bağlı olarak yükselmektedir (Kütükcü, 2020: 36).
- Suriyeli sığınmacıların yeni işyerleri açmalarının iç ve dış ticareti geliştirdiği düşünülse de açılan işyerlerinin hizmet ve tüketim ağırlıklı olması ve bu sektördeki iş yerlerinin yerli yatırımcılar tarafından işletilebileceği sebebiyle bu girişimlerin ekonomik büyüme açısından çok önem arz etmediği dikkat çekmektedir (Gençler, 2020),
- "Suriyeliler ekonomik bir yük mü?" sorusuna verilen cevapta, halkın %70,7'si Türk ekonomisinin sığınmacılar nedeniyle zarar gördüğünü belirtmiştir. Öte yandan %61,2'lik bir oranla Türkiye'de yoksul insanlar varken Suriyelilere yardım yapılmasına halk tarafından itiraz edildiği sonucuna ulaşmıştır (Erdoğan, 2014),
- Suriye'de meydana gelen iç karışıklığa bağlı olarak Hatay-Suriye sınırında illegal ticaret yaygınlaşmış ve kaçakçılık artmıştır. Bu durum da kamu gelirlerini olumsuz etkilemektedir (Külahlıoğlu, 2022: 2279).

Göç hareketlerinin ekonomik büyümeye olumlu etkileri de söz konusudur. Göçlerin ekonomik büyümeye olan olumlu etkilerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Suriyeliler için yapılan harcamaların bütçe açığına sebep olacağı düşüncesi hakim olsa da, Suriyelilerin, açtıkları işletmeler ve mal ve hizmet taleplerinin ekonomiyi hareketlendirerek, vergi gelirlerini artırma potansiyeline sahip olduğu göz ardı edilmemelidir (Çetiner, 2020: 97).
- Göçmenler sayesinde ülkeye para girişi sağlanarak göçmenlere ait ülke dövizleri yerel ekonomiye aktarılabilir (Demirhan İnceliler, 2019: 61).
- Türkiye'ye göç eden Suriyeli iş insanları Türkiye'de yaklaşık dört bin beş yüz işletme açtığı ve bu işletmelere yapılan yatırımın 166 milyon lirayı aştığı görülmektedir. Suriyeli iş insanları aracılığıyla 2011 yılından beri Türkiye'ye 10 milyar doları aşkın para girişi olmuştur (Şahin, 2022: 53-54).

- Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin açmış olduğu işletmeler, üretim ve ticaret faaliyetlerini artırarak ülke ekonomisini pozitif yönde etkilemiştir (Çalışkan, 2022: 103).

Kitlesel Göç hareketlerinin yol açtığı bir durum da hayat pahalılığıdır. Kitlesel göç hareketleriyle, arz-talep bağlamında talep artış göstermiş ve enflasyonda artış meydana getirmiştir (Kütükçü, 2020: 36). Kaçak işletmelerde mültecilerin kaçak yollarla çalıştırılması sonucunda vergi kaybının yaşanması gibi sorunlara bağlı olarak (Kütükçü, 2020: 40) kiralarda meydana gelen artış ve otonom ihtiyaç ürünlerinin fiyatlarının artmasıyla da enflasyon artmıştır. Türkiye’de enflasyonda meydana gelen artışın Suriyelilerin daha yoğun yaşadıkları yerlerde Türkiye ortalamasının üzerine olduğu görülmektedir (Korkmaz, 2018: 73).

Mutlu, (2022), Türkiye’de göç olgusu ve göçün ekonomik etkilerini incelediği araştırmasında göç hareketindeki %1’lik artışın enflasyonda %0,10 birimlik artışa sebep olduğu sonucuna ulaşmıştır. Farklı ülkelerde yapılan analizler sonucunda sığınmacıların, mültecilerin ve göçmenlerin göç ettikleri ülkede enflasyonu olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir (Konuk, 2022: 68).

Kitlesel göç hareketleri göç veren ve göç alan ülkedeki istihdam oranlarını etkilemektedir. Korkmaz (2018), geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye işgücü piyasasına etkilerini incelediği çalışmada Suriyelilerin iş hayatına katılımının genel işsizlik oranını negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Kayıt dışı sektörde, yerli işgücü yerine Suriyelilerin tercih edilmesi, yerli işgücünün bir kısmının işgücü piyasasından çekilmesi ile sonuçlanmıştır. İşgücü piyasasında meydana gelen haksız rekabet ortamı ücret seviyelerini düşürerek yerli işgücünün kazançlarını düşürmüştür.

Bunun yanında Zorunlu olarak göç eden bireyler genellikle göç ederek yerleştikleri ülkelerin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Ulusal ve uluslararası bazı kuruluşlar göçmenlerin ihtiyaçlarını bir miktar karşılasa da bu destekler ihtiyaçların karşılanması konusunda yetersiz kalmaktadır. Örnek olarak; Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin mali yükünü önemli ölçüde devlet kurumları üstlenmektedir. Türkiye, göçmenlerin insani koşullarda hayatlarını devam ettirebilmeleri için barınma, beslenme, sağlık ve eğitim gibi pek çok alanda harcamalar yapmaktadır (İlgazi, 2019: 53).

Geçici koruma altındaki Suriyeliler için uluslararası anlamda Türkiye’ye 2012-2019 yılları arasında 7.1 milyar dolar gönderilmiştir. Bu dönemde dönemin başbakan yardımcısı Recep Akdağ’ın 2017 yılında açıkladığı rakamlara göre Suriyelilerin Türkiye’ye toplam maliyetinin 84 milyar 880 milyon lira olduğu açıklanmıştır. Harcama kalemleri Tablo 1.2.’de gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Suriyeliler için yapılan harcama kalemleri (5 Aralık 2017)

Harcamanın Yapıldığı Kurum- Harcama Türü	Tutar (TL)
AFAD	5.586.594.000
Güvenlik ve Kamu Düzeni Hizmetleri Harcamaları	9.228.707.000
Sağlık Harcamaları	16.030.111.000
Eğitim Harcamaları	15.489.968.000
Belediyecilik Hizmetleri Harcamaları	17.527.481.000
Türk Kızılay’ı, Vakıflar, Dernekler	2.058.122.000
Belediye Kampanyaları	312.092.000
Kamplardaki Amortisman Maliyeti	1.505.386.000
GİGM	780.807.000
Sivil Toplum Kuruluşlarının Kayıtlı Proje Bazlı Yardımları	852.600.000
Vatandaşların Desteği	11.649.434.000
Fırat Kalkanı Bölgesine	1.630.457.000
Sıfır Noktası İnsani Yardım	2,228,775,000
Toplam	84,880,534,000 (30.285.573.000 Dolar)

Kaynak: Alagöz, 2020: 13.

Tablo 1.2.'ye bakıldığında uluslararası anlamda gelen parasal destek 7.1 milyar dolar iken 2017 dolar kuruna göre göçlerin o dönemde Türkiye ekonomisine maliyeti 30,2 milyar dolardır. Aradaki fark göz önüne alındığında Türkiye'de bulunan Suriyeliler için yapılan harcamaların Türkiye ekonomisine ve buna bağlı olarak kamu maliyesine olumsuz yansıdığı dikkat çekmektedir.

2. Göç Hareketleri Ve Türkiye

Göç hareketleri genellikle gelişmiş batı ülkelerine doğru gerçekleşmekle birlikte Türkiye'yi de çok yönlü etkileyen bir durumdur. Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı devletinden beri çeşitli göç dalgalarıyla karşılaşarak milyonlarca insana ev sahipliği yapmıştır (Demirhan ve Aslan, 2015: 34).

Cumhuriyet öncesi Osmanlı imparatorluğu dönemindeki önemli kitlesel ve bireysel göç hareketleri şu şekildedir (GİB, 2023);

- 1492 yılında çok sayıda Yahudi İspanya'dan gemilerle Osmanlı topraklarına getirilmiştir.
- 1672 Thököly Ayaklanmasından sonra matbaacılığın kurucusu İbrahim Müteferrika ile itfaiyeciliğin kurucusu Kont Ödön Seçenyi ve 1699'da Macar Kralı Thököly Imre eşi ile birlikte Osmanlı topraklarına sığınmıştır.
- 1709'da İsveç Kralı Şarl ve beraberinde 2 bin kişi Osmanlı topraklarına sığınmıştır.
- 1718 Pasarofça Antlaşmasından sonra Macar Kralı II. Rakoczy Ferenc Osmanlı topraklarına sığınmıştır.
- 1830 Polonya İhtilali liderlerinden biri olan Prens Adam Czartorski 1841'de Osmanlı topraklarına sığınmıştır.
- 1848 yılında Macar Özgürlük savaşında mağlup olan Prens Lajos Kossuth ve beraberinde 3 bine yakın Macar 1849'da Osmanlı topraklarına göç etmiştir.
- Ortak bir istatistiki veri bulunmamakla birlikte, 1856-1864 yıllarında Rus Ordusundan kaçan yaklaşık 1.500.000 Kafkas, Osmanlı topraklarına göç etmiştir. Ülkeye alınan Kafkaslar Balkanlar'a ve Anadolu'nun bazı noktalarına yerleştirilmiştir.
- 1917 Bolşevik İhtilalinden sonra Vrangeli ve beraberinde yaklaşık 135.000 kişi Osmanlı İmparatorluğundan koruma talebinde bulunmuştur.

Cumhuriyet Döneminde Türkiye'ye yapılan kitlesel göç hareketleri şu şekildedir (GİB, 2023):

- 1922-1938 yılları arasında 384.000 kişi Yunanistan'dan Türkiye'ye göç etmiştir.
- 1923-1945 yılları arasında 800.000 kişi Balkanlardan Türkiye'ye göç etmiştir.
- 1933-1945 yılları arasında 800.000 kişi Almanya'dan Türkiye'ye göç etmiştir.
- 1988 yılında 51.542 kişi Irak'tan Türkiye'ye göç etmiştir.
- 1989 yılında 345.000 kişi Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiştir.
- 1991 yılında 1. Körfez Savaşı sonrasında 467.489 kişi Irak'tan Türkiye'ye göç etmiştir.
- 1992-1998 yılları arasında 20.000 kişi Bosna'dan Türkiye'ye göç etmiştir.
- 1999 yılında Kosova'da yaşanan olaylar neticesinde 17.746 kişi Türkiye'ye göç etmiştir.
- 2001 yılında 10.500 kişi Makedonya'dan Türkiye'ye göç etmiştir.
- 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş sonucu Suriyelilerin Türkiye'ye göçü
- 2022 Rusya-Ukrayna krizi sonrası Türkiye'ye göç.

Tarihsel süreç içinde Türkiye'ye yapılan göçlerle ülkenin nüfus yapısında değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle 2011 yılından sonra Türkiye Suriye'den yoğun göç almıştır.

Tablo 2.1. Yıllara Göre Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Olan Suriyeliler

Yıllar	Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı	Yıllar	Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sayısı
2011	0	2018	3.623.192
2012	14.237	2019	3.576.370
2013	224.655	2020	3.641.370
2014	1.519.286	2021	3.737.369
2015	2.503.549	2022	3.535.898
2016	2.834.441	2023	3.214.780
2017	3.426.786		

Kaynak: GİB (2024).

Tarih boyunca göç alan bir ÷lke olan Türkiye’de Göç İdaresi Başkanlığı’nın (GİB) 2023 yılı sonunda yayınladığı verilere göre geçici koruma kapsamında 3.214.780 Suriyeli bulunmaktadır. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin en fazla ikamet ettiği iller İstanbul (529.403), Gaziantep (426.051), Şanlıurfa (300.057), Hatay (282.976), Adana (233.785), Mersin (223.158), Bursa (170.136), İzmir (123.952), Konya (119.664), Kahramanmaraş (89.633) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iller dışında ikamet eden Suriyeli sayısı ise 715.965 kişidir.

Türkiye’ye 2023 yılında göç eden göçmenlerin hangi illerde bulunduklarına bakıldığında en fazla göç alan il %29,2 ile İstanbul, olarak karşımıza çıkmakta ikinci sırada %9,5 ile Antalya, üçüncü sırada %6,5 ile Ankara, dördüncü sırada %4,9 ile Mersin ve beşinci sırada %4,4 ile Bursa ilinin tercih edildiği karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın yürütüldüğü Mersin iline 2023 yılında göç eden yabancı uyrukluları sayısı ise 13.598 kişidir (TÜİK, 2023).

3. Kitlemel Göç Hareketlerinin Türkiye Ekonomisine Etkisi: Mersin İli Örneği

3.1. Kitlemel Göç Hareketlerinin Ekonomik Büyümeye etkisi

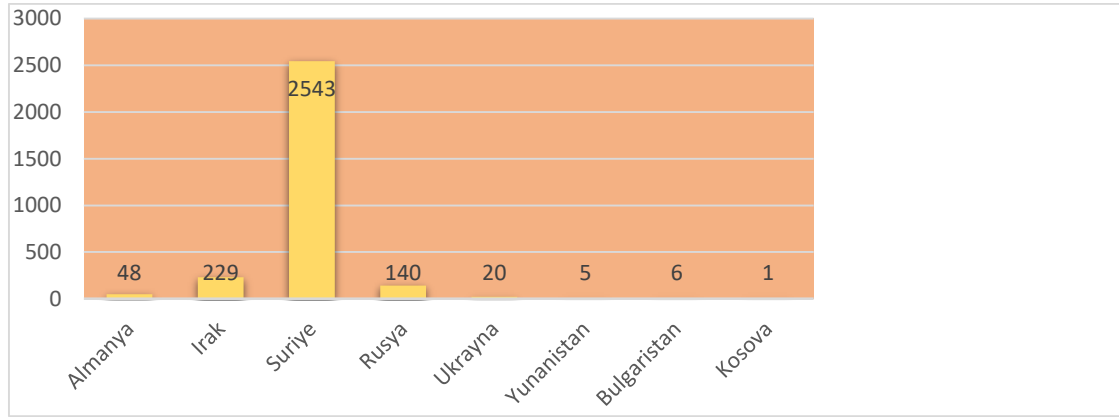
Tablo 3.1. Mersin Ticaret ve Sanayi Odası’na Kayıtlı Yabancı Sermayeli/Ortaklı Firmalar

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası’na Kayıtlı Yabancı Sermayeli/Ortaklı Firmalar					
Ülke	Firma Sayısı	Ülke	Firma Sayısı	Ülke	Firma Sayısı
Suriye	2543	Antigua ve Barbuda	1	Singapur	1
Irak	229	Yunanistan	5	Gürcistan	2
Belçika	11	Cezayir	15	Kırgızistan	9
Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı	17	Ürdün	60	Birleşik Arap Emirlikleri	2
Lübnan	123	Mısır	46	Katar	7
ABD	36	Bulgaristan	6	Finlandiya	2
Suudi Arabistan	15	İsveç	20	İsviçre	1
Hollanda	16	Fransa	7	Uruguay	1
Kanada	21	Avusturya	2	İrlanda	21
Almanya	48	Libya	5	İspanya	3
Kore	3	İran	65	Bahreyn	2
Hong Kong	1	Çek Cumhuriyeti	1	Avustralya	3
KKTC	6	Panama	2	Nijerya	5
Azerbaycan	42	Kosova	1	Tacikistan	4
İtalya	2	Lüksemburg	1	Tunus	8
Rusya	140	Arnavutluk	1	Fas	7
Hindistan	12	Endonezya	3	Belarus	6
Romanya	5	Haiti	1	Kazakistan	13
Macaristan	2	Ermenistan	1	Burundi	4
Saint Kitts ve Nevis	11	Ekvator	2	Moldova	3
Türkmenistan	6	Litvanya	1	Sudan	15

Afganistan	3	Ukrayna	20	Portekiz	2
Güney Afrika	1	Norveç	2	Polonya	1
Özbekistan	9	Venezuela	6	Danimarka	1
Dominik	7	Kuveyt	2	Çin	8
İsrail	14	Pakistan	7	Yemen	18
Filistin	26	Kolombiya	4	Fildişi Sahili	3
Kongo	1	Brezilya	2	Pakistan	7
Tacikistan	4	Nijerya	5	Endonezya	3

Kaynak: MTSO (2023).

Tablo 3.1.'de Mersin İlinde faaliyet gösteren Mersin Ticaret ve Sanayi Odasına (MTSO) kayıtlı yabancı sermayeli firmalar yer almaktadır. Tablo göz önünde bulundurulduğunda çok sayıda yabancı ortaklı firmanın faaliyet göstermesinin ülke ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Şekil 3.1. Cumhuriyet Döneminde Türkiye'ye Kitleli Göç Veren Ülkelerin 2023 Yılında Mersin İlinde Bulunan Firma Sayısı

Göçmenler, geldikleri ülkelerle kurdukları bağlantılar sayesinde hedef ve kaynak ülke arasındaki ticareti kolaylaştırarak ticari faaliyetlere pozitif katkı sunmaktadır. İhracatçılar, göçmenler sayesinde dağıtım kanalları ve ülkedeki pazarlar hakkında güvenilir bilgilere ulaşırken ithalatçılar da mal alım süreçlerinde göçmenler vasıtasıyla tedarikçinin güvenilirliği hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu durum, dış ticarete işlem maliyetini azaltmaktadır (Demirtaş ve Çakırca, 2019: 148).

Cumhuriyet Döneminde Yunanistan, Balkanlar, Almanya, Irak, Bulgaristan, Bosna, Kosova ve Makedonya'dan Türkiye'ye yoğun kitleli göçler yaşanmıştır. Bu ülkelerden Almanya, Irak, Suriye, Rusya, Ukrayna, Yunanistan, Bulgaristan ve Kosova ülkelerinin Mersin ilinde Türkiye ortaklı firmaları bulunmaktadır. Suriye 2543 firma ile bu ülkeler arasında en çok ortaklığı bulunan ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Nisan 2011'de Suriye'de yaşanan iç savaş ve çatışmalar sonucunda çok sayıda Suriyeli Türkiye'ye göç etmiştir. Mersin ilinde Suriye ortaklı kurulan firmaların 3 tanesi 2011 öncesinde kurulmuşken 2540 tanesi 2011 sonrasında kurulmuştur. Aynı şekilde 1988 sonrasında Irak'tan Türkiye'ye üç önemli kitleli göç hareketi gerçekleşmiştir. Mersin ilinde Irak ortaklı kurulan 229 firmanın 2 tanesi 1988 öncesinde kurulmuşken 227 tanesi 1988 sonrasında kurulmuştur. Türkiye 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan göç eden 800.000 kişiye ev sahipliği yapmıştır. Mersin ilinde Almanya ortaklı kurulan 48 firmanın tamamı bu göç hareketinin gerçekleştiği tarih aralığından sonra kurulmuştur (MTSO, 2023). Bu verilere göre Suriye, Irak ve Almanya'dan Türkiye'ye yapılan göçler sonucunda kurulan firmaların gerek üretim gerekse de ekonomik büyümeye olumlu katkı sağladıkları dikkat çekmektedir. Almanya 2023 Aralık ayında ihracat yaptığımız ülkeler arasında 1.sıradadır. Almanya'ya yapılan ihracat toplamda 1 milyar 679 milyon dolardır (TÜİK, 2024). Dış ticaret açısından bakıldığında ihracattaki artış ekonomik büyümenin temel dinamiklerinden bir tanesidir. Yabancı firmaların kurmuş oldukları ticari ağ ihracatı olumlu etkilemektedir.

2022 yılında yaşanan Rusya- Ukrayna krizi sonrasında hem Rusya'dan hem de Ukrayna'dan Türkiye'ye göç hareketleri yaşanmıştır. Mersin ilinde Rusya ortaklı kurulan 140, Ukrayna ortaklı kurulan 20 firma bulunmaktadır. Mersin ilinde Rusya ortaklı kurulan 140 firmanın 10 tanesi 2022 öncesinde kurulurken 130 tanesi 2022 sonrası kuruluştur. Mersin ilinde Ukrayna ortaklı kurulan 20 firmanın 2 tanesi 2022 öncesinde kurulurken 18 tanesi 2022 sonrası kurulmuştur. Aynı şekilde Mersinde; Yunanistan, Bulgaristan ve Kosova ortaklı toplam 12 firma bulunmaktadır ve bu ortaklıklar 2014 ve sonrasında kurulan ortaklıklardır. Firma sayısı az olsa da bu firmaların ticari faaliyetlere katkı sağladığı dikkat çekmektedir (MTSO, 2023).

Akdeniz İhracatçılar Birliği (AKİB) verilerine göre 2022 yılında Mersin ilinde Kanuni Merkezi Mersin olan firmaların ihracat yaptığı ilk 10 ülke Tablo 3.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 3.2. Kanuni Merkezi Mersin Olan Firmaların İhracat Yaptığı İlk 10 Ülke

SIRALAMA	ÜLKE	FOB(USD)
1	Irak	729.005.396
2	Rusya Federasyonu	369.407.059
3	İsrail	144.812.246
4	Almanya	126.033.322
5	Suriye	118.457.672
6	Mısır	114.116.368
7	Ukrayna	112.769.849
8	Birleşik Devletler	103.100.282
9	Mersin Serbest Bölge	77.419.201
10	Lübnan	70.600.733
11	Diğer Ülkeler	1.463.827.645

Kaynak: Mersin Valiliđi Ticaret İl Müdürlüğü Ekonomik Görünüm Raporu (2023).

Tablo 3.2.'de Mersin ilinde yabancı firmaların ihracat miktarının azımsanmayacak miktarda olduğu görünmektedir. Merkezi Mersin olan firmaların ihracat yaptığı ilk 10 ülke içinde birinci sırada Irak, ikinci sırada Rusya, dördüncü sırada Almanya beşinci sırada Suriye, yedinci sırada ise Ukrayna yer almaktadır. Bu durum karşısında kitlemel göç ile Türkiye'ye gelen göçmenlerin yabancı pazarlarla kurdukları ilişki sayesinde ihracatı artırdığı düşünülmektedir.

Özpınar, vd., (2015) göçün ardından Suriye ile ticari ilişkileri araştırdıkları çalışmada göç sonucunda, Türkiye'nin Suriye sınırındaki illerinde ve bu illerin çevresindeki ticaret rotalarında göçün ekonomiye olan etkisinin Türkiye geneline yayıldığı, Suriye'den gelen göçün sınıra yakın bölgelerde ticarete canlanmaya sebep olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sınır illerin Suriye'ye olan ihracatı özellikle 2012 yılından sonra yükselişe geçmiş ve bu durumun etkisi özellikle sınır illerine yakın Adana, Mersin, Malatya, Sivas ve Diyarbakır'da görülmüştür.

Yerli halk mültecileri yalnızca potansiyel işçiler olarak görse de, bu mültecilerin aynı zamanda potansiyel yatırımcı ve girişimci oldukları unutulmamalıdır. Mültecilerin kısa vadede olmasa dahi süreç içerisinde ülkeye katkı sağlayacakları düşünülmektedir. 2015 yılı ORSAM raporu verilerine göre Mersin ilinde Suriyelilerin 4 milyar dolara yakın yatırımı bulunmaktadır (Dillioğlu, 2015: 9).

Sığınmacıların Türkiye'de açtıkları firmaların Mersin ilinde olumlu etki yarattığı görülmektedir. Mersin-Suriye arasındaki ticarete bakıldığında 2010-2011 yıllarında ticaret hacminde azalma, 2012 yılında toparlanma, 2013 yılında ise önemli derecede artış meydana geldiği görülmektedir. Suriye krizi öncesi Mersin ilinin Suriye'ye ihracatı 19 milyon dolar iken 2013 yılında 75 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. 2013 yılında ihracat 2012 yılına oranla %33 artmıştır (ORSAM, 2015: 33).

3.2. Kitlemel Göç Hareketlerinin Enflasyona Etkisi

Mersin ilindeki göç olgusu ve enflasyon karşılıklı etkileşim içinde olan unsurlardır. Tarım, sanayi ve turizm alanlarındaki potansiyeliyle önemli bir yere sahip olan Mersin, yerel ve ulusal düzeyde ekonomiyi etkileyen bir ildir. Kitlemel göç hareketleri Mersin ilinin sosyal ve ekonomik yapısında

birtakım değişiklikler meydana getirmiştir. Türkiye'ye göç edip kamplarda yaşamak istemeyen Suriyelilerin Mersin'e yönelmesi sonucunda Mersin'de nüfus artışı meydana gelmiştir. Bu durum konut talebinde önemli ölçüde artışa neden olmuş ve talepler ölçüsünde konut sağlanmadığı durumlarda kiralarda %20-30 oranında artış görülmüştür (Aktaş, 2021: 103-104).

Önemli bir ekonomik istikrarsızlık şekli olarak ifade edilebilen enflasyon, mal ve hizmetlerin genel fiyat seviyesinin devamlı olarak birçok ekonomik faktöre bağlı olarak artması ve buna bağlı olarak alım gücünün azalması olarak tanımlanabilir (Ünlü ve Kabak, 2022: 179). Tablo 3.3'te Adana-Mersin bölgesinin yıllara göre enflasyon oranları verilmiştir.

Tablo 3.3. Bölgesel Düzeyde TÜFE Oranları (Adana-Mersin TR62)

Yıl	Adana-Mersin (TR62)
2011	11,02
2012	5,82
2013	7,45
2014	7,36
2015	9,47
2016	9,86
2017	12,02
2018	21,94
2019	12,52
2020	15,07
2021	35,89

Kaynak: TÜİK (2024).

Adana-Mersin bölgesinin yıllara göre enflasyon oranlarına bakıldığında nüfus artışına bağlı olarak kira ve konut fiyatlarında artış meydana gelse de genel anlamda enflasyon oranları incelendiğinde özellikle 2011 Suriye krizi sonrasında Türkiye'ye yönelen kitlesel göç hareketlerinin mersin ilindeki enflasyon oranı üzerinde etkisinin olduğunu söylemek mümkün değildir. 2020-2021 yılları arasındaki enflasyon oranındaki artışın bir başka afet olan korona virüs salgınına bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir.

3.3. Kitlesel Göç Hareketlerinin İstihdama Etkisi

Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin bazı iş kollarında çalıştırılması bazı sorunlara yol açmaktadır. Bu göçmenlerin yerli halktan daha düşük ücretle çalışmayı kabul etmesi, istihdam sorunu ortaya çıkarmaktadır (Mutlu, 2022: 68).

Tablo 3.4. Yıllara Göre Türkiye'deki İşsiz Sayısı ve İşsizlik Oranları (2012-2014)

Yıllar	İşsiz Sayısı	İşsizlik Oranı
2012	2.518.000	%9,2
2013	2.747.000	%9,7
2014	3.145.000	%10,9

Kaynak: TÜİK (2024).

Tablo 2.1.'de 2011-2015 yılları arasında Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yıllara göre artış gösterdiği görülmektedir. Tablo 3.4.'e bakıldığında da 2012-2014 yıllarında işsizlik oranlarının bir önceki yıla göre artış gösterdiğini görmekteyiz.

Tablo 3.5. Yıllara Göre Türkiye'deki İşsiz Sayısı ve İşsizlik Oranları (2021-2023)

Yıllar	İşsiz Sayısı	İşsizlik Oranı
2021	3.919.000	%12,0
2022	3.633.000	%10,3
2023	3.424.000	%9,7

Kaynak: TÜİK (2024).

Tablo 2.1'de 2021-2023 yılları arasında Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin azaldığı karşımıza çıkarken, Tablo 3.5.'e bakıldığında 2021-2023 yıllarında işsizlik oranlarının da bir önceki yıla göre azaldığı görülmektedir. Kesin olmamakla birlikte Türkiye'deki geçici

koruma kapsamındaki Suriyeli sayısına bağlı olarak işsizlik oranlarının değışiklik gösterdiği ifade edilebilmektedir.

Tablo 3.6. Bölgesel Düzeyde İşgücü Göstergesi (TR62 Adana-Mersin) 2012-2023

Yıllar	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı
2012	10,6	44,7
2013	12,8	43,8
2014	10,7	43,9
2015	9,8	45,6
2016	10,4	44,8
2017	10,7	44,6
2018	11,2	44,5
2019	11,9	43,6
2020	13,4	40,6
2021	13,2	43,7
2022	12,3	45,7
2023	10,9	44,8

Kaynak: TÜİK (2025).

İstihdam ve işsizlik oranları bölgesel düzeyde incelenmiş olup Adana-Mersin (TR62) bölgesinin yıllara göre istihdam ve işsizlik oranları Tablo 3.6.'da verilmiştir. Tabloya bakıldığında Türkiye'nin yoğun kitlemel göç aldığı 2012-2023 yılları arasında istihdam ve işsizlik oranlarında bazı değışikliklerin meydana geldiği karşımıza çıksa da bu oranların göç hareketlerinden doğrudan etkilendiğini söylemek mümkün değildir.

Göçlerin istihdam üzerinde olumlu etkileri de olabilmektedir. Göçmenler göç ettikleri ülkedeki işgücü açığını kapatabilmekte, çeşitli beceriler ve farklı fikirlerin ortaya çıkmasını sağlayarak istihdam üzerinde olumlu etkiler meydana getirebilmektedir (Demirhan İnceliler, 2019: 60). Ayrıca göçmenler kişisel sermayeleri ile yerleştikleri ülkede yatırım faaliyetleri gösterebilmektedir. Örnek olarak: Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin yerleştikleri şehirlerde kişisel sermayeleri ile işletme açmaları ya da var olan işletmelerde çalışmaları sonucunda Suriyeli mültecilerin ilişkilerinin iyi olduğu Irak ile ticari faaliyetler artmış, Suriye ile Irak gibi ülkelere ihracat oranı yükselmiştir (Ünsal, 2019: 56).

Saklan ve Karatürk (2022) yapmış oldukları çalışmada araştırmaya katılan iki öğretmen Suriyeli öğrencilerin okul saatleri dışında, farklı işlerde çalıştıklarına şahit olduklarını bildirmişlerdir. Öğrencilerin okul dışında farklı işlerde çalıştıkları ifadesi akıllara kayıt dışı istihdamı getirmektedir. Bu durumun öğrencilerin eğitim hayatlarını olumsuz etkilemekle birlikte istihdam sorunu üzerinde de olumsuz etki yaratacağı düşünülmektedir.

SIHHAT (Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi) projesi kapsamında 2022 yılı itibarıyla 32 ilde aktif olarak hizmet veren 190 göçmen sağlığı merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerde çalışan 3.937 personel göz önünde bulundurulduğunda bu projenin Türkiye'de istihdama pozitif katkı sağlayacağını söylemek mümkündür. İstihdam edilen personellerin %38'ini kadınların oluşturmasının kadın istihdamına pozitif katkı sağladığı söylenebilmektedir. Aralık 2022 verilerine göre 5 göçmen sağlığı merkezi Mersin ilinde aktif olarak hizmet vermektedir. Bu durum Mersin ilinde de istihdama katkı sağlayabilmektedir.

3.4. Kitlemel Göç Hareketlerinin Kamu Maliyesine Etkisi

Kitlemel göç hareketleri sonucunda meydana gelen nüfus artışına bağlı olarak eğitim ve sağlık hizmetlerine olan talep artmaktadır. Buna bağlı olarak doğrudan kamu harcamaları artmaktadır. Göçmenlerin çeşitli alanlardaki temel ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan harcamalar yerel yönetimler ve hükümet bütçelerinde ek maliyetler yaratmaktadır. Özellikle sağlık ve eğitim harcamaları göçmen sayısının artmasına bağlı olarak artış göstermektedir.

TÜİK verilerine göre 2022 yılında öğrenci başına yapılan eğitim harcaması 25 bin 143 TL olarak gerçekleşmiştir. MEB 2022 verilerine göre Mersin ilinde yabancı uyruklu 39.747, uluslararası koruma altında bulunan yabancı uyruklu 38.389 ve geçici koruma altında olan (Suriye) yabancı uyruklu 37.000 öğrenci olmak üzere toplamda 115.136 öğrenci bulunmaktadır. 115.136 öğrenci için öğrenci başına 25 bin 123 TL harcanmasıyla toplamda 2 milyar 894 milyon 864 bin 448 TL harcama yapılmıştır.

2022 yılı verilerine göre göçmen sağlığı merkezlerinde hizmet verilen hasta sayısı yaklaşık 1.617.000'dir. 2022 TÜİK verilerine göre kişi başına sağlık harcaması 7 bin 144 TL'dir. Göçmen sağlığı merkezlerinde sağlık hizmeti alan 1.617.000 kişi göz önüne alındığında bu hastalar için 11 milyar 551 milyon 848 bin TL harcama yapıldığı dikkat çekmektedir.

Sonuç

Türkiye'nin göç dinamikleri çok katmanlı ve önemli ekonomik etkilere sahiptir. 1960'lı yıllarda göç veren bir ülke olan Türkiye süreç içerisinde yoğun kitlesel göçlere ev sahipliği yaparak göç alan bir ülke haline gelmiştir. Milyonlarca göçmene ev sahipliği yapan Türkiye, en fazla mülteci barındıran ülkelerden biri olmuştur. Türkiye, çok sayıda göçmene ev sahipliği yapması nedeniyle birtakım ekonomik yüklerin altına girmiştir. Göçlerin Türkiye üzerindeki ekonomik etkileri; enflasyon, istihdam, ekonomik büyüme ve kamu maliyesi üzerinden anlaşılabilmektedir.

Kitlesel göç hareketleriyle birlikte ilk etapta göçmenler aracılığıyla ülkeye yabancı sermaye girmekte ve bunun sonucunda ekonomi canlanmaktadır. Kısa vadede sonuç olumlu gibi gözükse de kitlesel göç hareketleri sonucunda ülkelerin nüfusundaki artışa bağlı olarak bütçe harcamalarının arttığını söylemek mümkündür. Her ne kadar uluslararası kuruluşlar tarafından göçmenler için çeşitli yardımlar yapılsa da göçmenler için yapılan harcamalar bu yardımların çok üstünde kalmaktadır. Göçmenlerin bir taraftan ekonomik büyümeye katkıda bulunduğu diğer taraftan da kamu maliyesine getirdiği yükler göz önünde bulundurulduğunda bu sürecin doğru politikalar ve stratejilerle yönetilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Türkiye'ye yönelen kitlesel göç hareketleri sonucunda artan nüfus, temel tüketim maddelerine olan talebi artırmış ve buna bağlı olarak enflasyon artmıştır. Enflasyonun artması yerli halkın hayat pahalılığından şikâyet etmesine neden olmuştur. Suriyeli göçmenlerin varlığı, kira fiyatlarının arttırarak yerli halkın ev bulmasını zorlaştırmakta, özellikle sınır illerinde enflasyon oranlarını artırmaktadır. Bununla birlikte işletmelerde çocuk ve kaçak işçiler çalıştırılmasına sebebiyet vererek, kaçak göçmen çalıştıran ve çalıştırmayan işletmeler arasında haksız rekabet ortamı oluşturmaktadır (Ağlargoç ve Yardımcı, 2019: 549-550). Göçmenlerin kayıt dışı ve yerli halka oranla düşük ücretlerle çalıştırılması, iş gücü piyasasında dengesizlikler yaratmakta ve yerel halkın işsiz kalmasına yol açmaktadır. Göçmenlerin kayıt dışı çalıştırılması vergi kayıplarına neden olarak ekonomik büyüme üzerinde negatif etki yaratmaktadır.

Kitlesel göç hareketlerinin Türkiye ekonomisine olumlu etkileri de bulunmaktadır. Türkiye'ye göç eden iş insanlarının Türkiye'de açmış olduğu işletmelerin bu anlamda etkisi büyüktür. Göçmenlerin Türkiye'ye yapmış olduğu yatırımlar sonucunda başka ülkelerle ticari bağlantılar kolaylaşmış ve ticari faaliyetler artış göstermiştir.

Kitlesel göç hareketlerine ev sahipliği yapan önemli bir şehir olan Mersin ili kitlesel göçün yerel ekonomiler üzerinde yaptığı etkiler için güzel bir örnek oluşturmaktadır. Göçmenler tarafından açılan firmalar sayesinde dış ülkelerdeki pazarlarla bağlantılar daha kolay kurulabilmekte, bunun sonucunda dış ticarete işlem maliyeti azalmaktadır. Bu durumun da dolaylı olarak Türkiye ekonomisi açısından pozitif olduğu söylenebilmektedir. Mersin ilinde yabancı firmaların ihracat miktarı oldukça yüksektir. Kanuni merkezi Mersin olan işletmelerin ihracat yaptığı ülkeler göz önüne alındığında kitlesel göç hareketiyle Türkiye'ye gelen göçmenlerin yabancı pazarlarla kurdukları ilişkiler sayesinde ihracat hacminin arttığını söylemek mümkündür. Kitlesel göç hareketlerine bağlı olarak Mersin ilinde ticari faaliyetlerin artış göstermesinin ekonomik büyümeyi pozitif etkilediği söylenebilmektedir.

Kitlesel göç hareketlerinin Türkiye ekonomisini olumlu yönde etkileyebilmesi için göçmenlerin yetenek ve birikimlerine göre uygun alanlara yönlendirilmesi sağlanmalıdır. Yönlendirmenin başarılı olması sonucunda göçmenler ekonomik büyümeye katkı sağlayabileceklerdir.

Kitlesel göç hareketleri kamu maliyesi üzerinde çeşitli etkiler yaratmaktadır. Mersin ilinde de özellikle eğitim ve sağlık alanlarında göçmenler için harcamalar yapılmaktadır. Artan kamu harcamaları ülkelerin ekonomik büyümesini de etkileyeceği için bu süreçte yapılan harcamaların doğru politikalar ve stratejilerle yönetilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

- AFAD (2023, 15 Mayıs). <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>
- Ağlargoç, O., & Yardımcı, Ş. (2019). Uluslararası Düzensiz Göç ve Çalışma Hayatı: Şanlıurfa İlindeki Suriyeli Göçmenlerin Durumu. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(2), 535-558. <https://doi.org/10.17153/oguiibf.537889>
- Aktaş, M. E. (2021). *Türkiye'nin Göç Politikası ve 2011 Sonrası Suriyeli Kitlesel Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri* [Yüksek Lisans Tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Aktel, M. & Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 579-604.
- Alagöz, M. (2020). 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü - Geçici Korunan Suriyelilerin Türk Ekonomisine Etkileri (Özel Rapor) <https://21yyte.org/tr/ozelraporlar/gecici-korunan-suriyelilerin-turk-ekonomisine-etkileri> (Erişim Tarihi: 21 Kasım 2023).
- Alagöz Özger, T. (2020). *Göç Politikalarında İletişimin Rolü: Suriye Göçü Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Altunç, Ö. F., Uçan, O. & Akyıldız, A. (2017) "Dış Göçlerin Türkiye Ekonomisinde İşsizlik Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: Ekonometrik Bir Analiz. *Researcher Social Science Studies*. 5(1), 197–211.
- Bettin, G., & Zazzaro, A. (2012). Remittances and financial development: substitutes or complements in economic growth?. *Bulletin of Economic Research*, 64(4), 509-536.
- Boubtane, E., Coulibaly, D., & Rault, C. (2013). Immigration, growth, and unemployment: Panel VAR evidence from OECD countries. *Labour*, 27(4), 399-420.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2009). Migration in the Asia-Pacific region. *Migration Information Source*, 10, 1-11.
- Çalışkan, T. (2022). *Dış Ülkelerden Türkiye'ye Göç Dalgalarının Ekonomik Etkileri* [Yüksek Lisans Tezi]. Çankırı Karatekin Üniversitesi.
- Çelik, G., (2022). *Uluslararası Göç Olgusunun Politik Ekonomi Açısından Analizi ve Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çetiner, S. (2020). *Suriye Krizi Özelinde Uluslararası Göç Sorunu, Yönetim ve Uluslararası Göç Sorununun Ev Sahibi Ülkeye Sosyo-Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği* [Doktora Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Demirhan, Y., & Aslan, S. (2016). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23-62. <https://doi.org/10.20493/bt.78101>
- Demirhan İnceliler, N. (2019). *1923 Yılından Bugüne Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları ve Sosyal-Ekonomik Etkileri* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Maltepe Üniversitesi.
- Demirtaş, G., & Çakırca, Ş. Y. (2019). Uluslararası Göçün Dış Ticaret Üzerine Etkisi: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 28(2), 141-163. <https://doi.org/10.26650/siyasal.2019.28.2.0055>
- Dillioğlu, B. (2015). Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonu: Türkiye'nin Eğitim ve İstihdam Politikaları. *Akademik Orta Doğu*, 10(1).

- Durgun, S. (2022). *Türkiye'nin Göç Politika ve Uygulamalarında Yönetişim Yaklaşımının Önemi: Suriyeli Sığınmacılar Örneği* [Doktora Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Efe, F. (2019). *Kitlesel Göçlerde Konut Sorunu: Adana Kenti Suriyeli Mülteci Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Ekici, S. & Tuncel, G. (2016). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22. <https://doi.org/10.20493/bt.71783>
- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. HUGO Yayınları.
- Ergün, Ö. R. (2022). Türkiye'de Göç ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Social Sciences Research Journal*, 11(4), 542-549.
- Erkmen, M. (2021). *Arap Baharı Sonrası Kitlesel Göç Hareketleri Karşısında Avrupa Birliği'nin Reaksiyonu; Göç ve Komşuluk Politikalarındaki Değişim* [Yüksek Lisans Tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Friedberg, R. M. (2001). The impact of mass migration on the Israeli labor market. *The Quarterly Journal of Economics*, 116(4), 1373-1408.
- Gençler, A. (2020). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik Yaşama Etkileri: Fayda Maliyet Ekseninde Bir Bakış. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 78, 111-145. <https://doi.org/10.26650/jspc.2019.78.0036>
- Göç İdaresi Başkanlığı (2023, 13 Ekim). <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>
- Göç İdaresi Başkanlığı (2024, 9 Ocak). <https://www.goc.gov.tr/kitlesel-akinlar>
- Gülbahar, A. (2020). *Dış Göçün Makroekonomik Etkileri: Türkiye Örneği (1996-2016)* [Yüksek Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Günay, E., Atılgan, D. & Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Hercowitz, Z. & Yashiv, E. (2001). A macroeconomic experiment in mass immigration. Available at SSRN 286594.
- İlgazi, A. (2019). *Uluslararası Göç Bağlamında, Suriyeli Sığınmacıların Emek ve Yabancı Sermaye Yatırımları Açısından Türkiye Ekonomisine Etkileri (Gaziantep ve Şanlıurfa Örneği)* [Doktora Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- İşcan, İ. H., & Demirel, T. (2021). Göçün Gelişmiş Ülkelerde Büyüme ve İstihdam Piyasası Üzerine Etkileri: Bir Panel ARDL Analizi. *EKOIST Journal of Econometrics and Statistics*(35), 181-203. <https://doi.org/10.26650/ekoist.2021.35.1014765>
- Karataş, K. & Ayyıldız, A. A. (2021). Bugünün Türkiye'sinde Göç Gerçeği: Küresel Hareketliliğin Neresindeyiz?. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 473-500.
- Kaya, O., & Aydın, Ü. (2021). Economic Impact Of Syrian Refugees On Turkish Economy. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 1151-1171. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.932430>
- Kemal, N. (2019). *Göç Olgusu, Avrupa'ya Giden Güncel Göç Rotaları ve Bu Göçlerin AB Ekonomisine Etkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Koç, F. (2022). *Türkiye'deki Afgan Göçü ve Politikalarının Van İli Özelinde Analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Konuk, T. (2022). *Uluslararası Göçün Temel Makroekonomik Göstergeler Üzerine Etkisi: Göç Alan Ülkelere Dayalı Panel Veri Analizi* [Doktora Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

- Korkmaz, M. (2018). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri ve Deđerlendirmeler. *Sosyal Güvence Dergisi*, 13, 57-83. <https://doi.org/10.21441/sguz.2018.64>
- Kukoğlu, N. (2019). *Suriyeli Sığınmacılar Ve Türkiye'ye Etkileri* [Yüksek Lisans Tezi] İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi.
- Külahlıoğlu, S. (2022). Göç Kavramı Ve Suriye Göçünün Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Yansımaları1. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences (JOSHAS)*, 7(46), 2276-2283. <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.806>
- Kütükçü, E. (2020). *Suriye Göçünün Türkiye Ekonomisine Etkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkaleli Üniversitesi.
- Meçik, O., & Koyuncu, T. (2020). Türkiye'de Göç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 2618-2635. <https://doi.org/10.15869/itobiad.748770>
- MTSO, (2023). Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Resmi Sitesi. <https://www.mts0.org.tr/menu/e/kayitli-firmalar/kayitli-uye-arama> (İlgili veriler talep edildiğinde verilmektedir.)
- Mutlu, H. (2022). *Türkiye'de Göç Olgusu ve Göçün Ekonomik Etkileri: Vektör Otoregresyon Modeli* [Yüksek Lisans Tezi]. Nuh Naci Yazgan Üniversitesi.
- ORSAM (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri. Orsam Raporu. <https://www.orsam.org.tr/tr/suriyeli-siginmacilarin-turkiye-ye-etkileri/>
- Özgüler, V. C. (2018). Kitlemel göçlerin emek piyasalarına etkisi: Türkiye'deki Suriyeliler. *In Journal of Social Policy Conferences*, 74, 77-102.
- Özpınar, E. vd., (2015). Göçün Ardından Suriye ile Ticari İlişkiler. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Deđerlendirme Notu.
- Saklan, E., & Karakütük, K. (2022). Türkiye'deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 51-76. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.975386>
- Şahin, S. (2022). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Etkileri* [Yüksek Lisans Tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Tamer, M. (2020). Göç, Göçün Nedenleri ve Uluslararası Göç Üzerine Kavramsal Bir Analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2808-2818. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2070>
- T.C. Mersin Valiliđi Ticaret İl Müdürlüğü (2023) Mersin İli 2022 Yılı Ekonomik Görünüm Raporu. https://mersin.ticaret.gov.tr/data/64f9714813b8769d9861623d/Mersin_T%C4%B0M_2022_Ekonomik_G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm_Raporu.pdf
- Tuncel, G. & Ekici, S. (2019). Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 48-72. <https://doi.org/10.20493/birtop.648831>
- TÜİK (2023, 5 Aralık). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2023-53544>
- TÜİK (2024, 17 Mart). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2024, 29 Ekim). <https://sozluk.gov.tr/>
- Ünal, R. & Gedik, M. (2022). Türkiye'de Göç Yönetimi ve Sosyal Hizmet Bakış Açısından Deđerlendirilmesi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 52-70.
- Ünlü, A., & Kabak, S. (2022). Türkiye'de Enflasyonu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Ekonometrik Bir Uygulama. *Ekonomi-Tek*, 11(3), 177-199.

Ünsal, A. (2019). Uluslararası Göç Kavramı ve Uluslararası Göçün Ülke Ekonomileri Üzerinde Muhtemel Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 18, 50-61.

Katkı Oran Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal kuruluş ile ilişkisinin bulunmadığını ve dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.